

**РОЗДІЛ 1 ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ
ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Галина ЄВСЄЄВА

*доктор наук з державного управління, професор,
проректор з навчально-виховної роботи
Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури
<https://orcid.org/0000-0001-9207-6333>*

Микола САВИЦЬКИЙ

*доктор технічних наук, професор,
ректор Придніпровської державної академії
будівництва та архітектури
<https://orcid.org/0000-0003-4515-2457>*

**ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ
ОСВІТИ ЗВО В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ: СПРОБА
УНІФІКАЦІЇ МОДЕЛІ**

***Анотація.** Розглядається система внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти крізь призму відповідальності закладів вищої освіти. З'ясовуються і визначаються конкретні кроки щодо формування внутрішньої політики забезпечення якості сучасних ЗВО. Аналізується уніфікація системи забезпечення внутрішньої політики щодо якості освіти у ЗВО в умовах євроінтеграції вищої освіти України на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. Забезпечення публічності та прозорості інформації стосовно освітньої діяльності ПДАБА визначається як важлива складова для внутрішньої політики якості освіти.*

***Ключові слова:** якість вищої освіти; внутрішня політика забезпечення якості; відповідальність закладів вищої освіти; кадрова політика забезпечення академії науково-педагогічними працівниками.*

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Проблема якості освіти лежить у площині відповідності між новочасними потребами виробництва, економіки і суспільства та системою вищої освіти України. Як показує практика, не завжди та не в усьому сьогочасна освіта відповідає цим потребам. Точніше кажучи, якість сучасної вищої освіти не дозволяє ставити та вирішувати ті завдання розвитку, які необхідні нинішньому суспільству. Для вирішення цієї проблеми необхідне загальне усвідомлення важливості питання якості вищої освіти та встановлення причин зниження або уповільненого зростання якості освіти. А тому сьогодні винятково важливе значення мають сама ідея та філософія якості вищої освіти. Наразі на порядку денному постає не тільки практичне, а й наукове осмислення проблеми якості вищої освіти, усвідомлення того, що сьогодні вирішальну роль відіграє особистісна свідомість – це не стільки обсяг знань, скільки сама структура, нова методологія мислення, підходи до вирішення професійних завдань, практичний зміст освіти. Отже, на нашу думку, метою реформування сфери вищої освіти в Україні є підвищення якості вищої освіти. При цьому, забезпечувати якість вищої освіти мають насамперед самі ЗВО, а імплементація норм Закону України «Про вищу освіту» [6] передбачає розбудову систем внутрішнього забезпечення якості вищої освіти у ЗВО. Стан розбудови таких систем у ЗВО України на сьогоднішній день міжнародними експертами та НАЗЯВО визнається незадовільним. Хоча розбудова системи внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (далі – внутрішня політика забезпечення якості) є питанням відповідальності закладів вищої освіти.

Міжнародні експерти та експерти НАЗЯВО визнають, що на сьогодні ми маємо не стільки процес повноцінної розбудови систем внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти у ЗВО України, скільки його підміну формальними діями та часто навіть імітацію цієї політики. Тому питання забезпечення якості освіти залишається заручником багатьох факторів на рівні ЗВО і на національному рівні. Побудова системи внутрішньої політики забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти в ЗВО вже зараз наражається на брак розуміння природи такої системи та її зв'язку з майбутньою зовнішньою системою забезпечення якості вищої освіти у деяких працівників і керівників окремих підрозділів.

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Останнім часом постійно підкреслюється важливість проблем управління, оскільки очевидно, що стихійні та неконтрольовані соціальні процеси несуть значну загрозу стабільності суспільства. Особливу увагу управлінню освітою сьогодні приділяє ЮНЕСКО. Управління розглядається міжнародною організацією як процес, політика та інституційні засоби, що об'єднують багатьох учасників у сфері вищої освіти. При цьому підкреслюється, що управління вищою освітою є не просто системою адміністрування та менеджменту у сфері вищої освіти в будь-якій країні, а пов'язане з формальними і неформальними процесами, у рамках яких визначається політика та виділяються пріоритети. У загальному контексті освітня політика ЗВО визначається її суб'єктом, тому може бути: державною, громадською, регіональною, європейською тощо. Сьогодні освіта розглядається і як стратегічний пріоритет будь-якої державної політики, проблема формування якої потребує особливої уваги. Досвід ХХ ст. показує неможливість подолання кризи цивілізації лише шляхом змін у соціально-економічних відносинах та політичних системах. Для дійсно прогресивної трансформації суспільних відносин потрібні корінні зміни у свідомості та поведінці самої людини [4, с. 40]. Розвиток сучасного суспільства у напрямі демократії, вільної ринкової економіки не може залишати осторонь освіту. Тому метою нашої розвідки є розгляд питань формування внутрішньої освітньої політики, оскільки освіта безпосередньо впливає на формування особистості та сприяє впровадженню перетворень у суспільстві [1 – 4]. Сьогодні існує багато думок щодо ролі державної освітньої політики, однак усі вітчизняні дослідники схиляються до того, що саме виважена державна освітня політика та реальне втілення принципу пріоритетного розвитку освітньої галузі спроможні вивести освітню систему України з кризи.

Дослідження проблеми управління освітньою галуззю на різних етапах історичного розвитку нашої держави здійснювала низка науковців [3]. Дослідники підкреслюють визначальну роль держави щодо регулювання освітнього процесу відповідно до вимог часу та з метою коригування соціально-економічної ситуації, наводячи низку прикладів щодо формування різноманітних ланок освітньої системи, зокрема й системи внутрішньої політики якості освіти, для розв'язання економічних проблем. Сучасна сфера освіти перебуває під впливом

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

соціальних та економічних чинників, тому освітня політика не повинна відокремлюватися від національного, економічного і соціального розвитку держави. Освіта має плануватися і впроваджуватися в рамках цих змін [4]. Тенденції розвитку інформаційного суспільства, свідками якого ми є, закріплюють за освітою особливий статус, а форми та методи її управління потребують вираженої внутрішньої політики ЗВО.

Для з'ясування і визначення конкретних кроків щодо формування внутрішньої політики забезпечення якості освіти уточнимо визначення «внутрішня політика». За визначенням «Енциклопедії сучасної України», внутрішня політика – це система заходів, які здійснює керівництво організації (чи установи) щодо формування і реалізації стратегії розвитку всіх сфер діяльності означеної організації чи установи. Ця стратегія повинна сприяти гармонізації усіх процесів та не суперечити об'єктивним умовам її реалізації [3].

Стосовно дефініції «якість вищої освіти» звернімося до Закону України «Про вищу освіту»: «п.23) якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості» (Закон України «Про вищу освіту»/<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).

В окресленому законі п'ятий розділ присвячений якості освіти, а стаття 16 визначає систему забезпечення якості вищої освіти, зокрема «п. 2. Система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів:

1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації [6].

8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату» [6].

Отже, спираючись на думку переважної більшості науковців та на чинне законодавство, можемо стверджувати, що **внутрішня політика забезпечення якості освіти** – це система сукупності умов, процедур і заходів у закладі **освіти**, що забезпечують ефективність освітніх та управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання здобувачів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють усебічному розвитку особистостей.

Спробуємо уніфікувати систему забезпечення внутрішньої політики забезпечення якості освіти у ЗВО в умовах євроінтеграції вищої освіти України на прикладі Придніпровської державної академії будівництва та архітектури.

Якість будь-якої освіти тісно пов'язана з її змістом. До змісту вищої освіти входить комплекс знань, практичних навичок, установок і психологічна готовність до визначених видів і ролей практичної діяльності. Зміст освіти у визначеній мірі формує особистість людини та визначає ефективність її подальшої роботи. Він може бути широким чи звуженим, абстрактним чи конкретним, гармонійним чи безсистемним, збалансованим чи тенденційним, індивідуалізованим чи шаблонним, догматичним чи творчим. У всіх своїх характеристиках зміст освіти відбиває її якість. А критерієм якості є рівень науки та техніки, потреби економіки, прогнози розвитку. Тут і криється ще одна

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

проблема якості освіти – проблема відповідності існуючого змісту освіти можливому та необхідному змістові, його відповідності потребам сьогодення й перспективам майбутнього. Це також проблема своєчасного та прогресивного відновлення змісту вищої освіти.

Одним із перших кроків регуляції внутрішньої політики якості освіти є нормативно-правові акти, які прийняті ЗВО. Важливими є принципи та процедури забезпечення якості вищої освіти, проголошені системою внутрішньоакадемічних стандартів, що стосуються різних напрямів освітньої діяльності. Перелік нормативно-правових документів, як правило, включає дуже широкий спектр документів (від європейських стандартів до внутрішніх документів) і є основою для впровадження внутрішньої системи забезпечення якості освіти (далі – ВСЗЯО), дозволяє чітко окреслити основну мету ВСЗЯО, яка полягає у забезпеченні і підвищенні якості освітньої діяльності, її відповідності міжнародним стандартам, формуванні у ЗВО культури якості як основи конкурентоспроможності ЗВО та її випускників.

Серед основних принципів ВСЗЯО, які задекларовані в нормативно-правових документах Придніпровської державної академії будівництва та архітектури (далі – Академія), можна виокремити такі:

- автономія закладу вищої освіти;
- усвідомлення усіма співробітниками та викладачами Академії відповідальності за якість освітньої діяльності;
- визнання необхідності розроблення стратегії, політики та процедур забезпечення якості освітньої діяльності Академії;
- прийняття управлінських рішень на основі аналізу своєчасної, повної й об'єктивної інформації;
- постійне навчання персоналу;
- співробітництво з усіма зацікавленими сторонами;
- постійне поліпшування якості освіти, освітньої діяльності та системи управління якістю освіти в Академії.

Цілі та завдання ВСЗЯО, що подані в усіх нормативно-правових документах, які регламентують якість освіти, як правило, корелюють із Стратегією Академії. Серед найважливіших можемо назвати:

- визначення та конкретизацію змісту процедур контролю якості освіти;

Розділ 1
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

- забезпечення відповідності національним ліцензійним умовам надання освітніх послуг, державним, європейським і міжнародним освітнім стандартам;
- розроблення та впровадження в освітній процес нормативних документів із питань якості освіти;
- здійснення моніторингу ресурсів забезпечення навчального процесу Академії;
- проведення аналізу стану інформаційної системи щодо її ефективності для управління освітнім процесом;
- моніторинг забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- розробка рекомендації з підвищення якості освітньої діяльності;
- розподіл між структурними підрозділами Академії сфер відповідальності у функціонуванні внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності;
- впровадження механізму самоаналізу як невід’ємного компоненту сталого розвитку Академії;
- експертиза і поточний моніторинг освітніх програм;
- організація та проведення маркетингово-моніторингових та соціально-психологічних досліджень цільових груп абітурієнтів, студентів, викладачів, випускників, роботодавців;
- розвиток та постійне вдосконалення інформаційних систем Академії;
- забезпечення кореляції завдань системи внутрішнього забезпечення якості Академії із процедурами зовнішнього забезпечення якості вищої освіти в Україні;
- забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;
- розробка рекомендацій щодо покращення якості освітньої діяльності;
- моніторинг ресурсного потенціалу Академії та управління ним, забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників.

Структура та організація внутрішнього забезпечення якості передбачає два основні рівні: загальноакадемічний та факультетський, з єдиним координаційним центром – це науково-освітній центр, який

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

акумулює і контролює всі основні завдання стосовно ВСЗЯО. А також колегіальний виборний орган – навчально-методична рада, яка має функції дорадчого органу щодо питань освітньої діяльності і, зокрема, якості освіти. Організацію заходів та систему контролю якості освіти розподілено за лабораторією моніторингу якості освіти. Розподіл повноважень в окресленій структурі передбачається як у вигляді максимальної концентрації певних питань в одному підрозділі, так і делегування іншим підрозділам деяких питань у межах їхньої компетенції. Так, за лабораторією моніторингу якості освіти закріплені питання:

- поточне та перспективне планування роботи;
- розробка пропозицій щодо проведення моніторингових заходів щодо удосконалення внутрішньої системи забезпечення якості освіти;
- координація роботи груп (відповідальних осіб) щодо забезпечення якості освіти в інститутах, на факультетах та кафедрах.

На навчально-науковий центр освітньої діяльності покладена відповідальність за:

- впровадження новітніх освітніх технологій;
- інформаційні інструменти та технічні засоби у навчальному процесі та освітній діяльності;
- організацію аналізу якості викладацького складу;
- організацію аналізу та підтримки процесів забезпечення якості у підрозділах Академії;
- забезпечення моніторингу якості освітньої діяльності шляхом проведення та безпосередньої участі в організації опитувань здобувачів вищої освіти та викладачів інституту (факультету) з питань якості організації освітнього процесу, випускників інституту (факультету), представників ринку праці.

Колегіальний дорадчий орган – Комісія з питань етики та академічної доброчесності – виконує функцію щодо організації роботи та реалізації політики забезпечення академічної доброчесності. Наукова бібліотека здійснює перевірку всіх науково-навчальних робіт на плагіат. Дотримання академічної доброчесності працівниками та здобувачами вищої освіти здійснюється на підставі норм, викладених у Кодексі академічної доброчесності. Запроваджено перевірку наукових праць та

Розділ 1
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

кваліфікаційних робіт на виявлення академічного плагіату за допомогою системи Unicheck.

Виходячи з вищевикладеного, комплекс індикаторів та ключових заходів внутрішньої системи забезпечення якості освіти повинен складатися з першочергових заходів.

По-перше, моніторинг та перегляд освітніх програм, який передбачає впровадження механізму моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм, із залученням стейкхолдерів. Перегляд структури та змісту освітніх програм із метою забезпечення відповідності встановленим цілям діяльності, стандартам вищої освіти, вимогам нормативних актів, потребам здобувачів вищої освіти та суспільства в цілому, розроблення навчальних планів, робочих навчальних планів та постійний моніторинг робочих навчальних програм дисциплін, силабусів.

По-друге, чільне місце в системі заходів щодо якості освіти посідає оцінювання здобувачів освіти, а саме моніторинг успішності та якості знань здобувачів вищої освіти, атестація та аналіз стану організації практичної підготовки здобувачів вищої освіти, вирішальним моментом якого повинно стати анкетування роботодавців щодо професійного рівня підготовки випускників Академії й опитування випускників щодо отриманих компетентностей, якості освітнього процесу та безпеки освітнього середовища, оцінювання та визначення рейтингу успішності здобувачів вищої освіти з регулярним оприлюдненням результатів таких оцінювань на офіційному вебсайті Академії. Відділ працевлаштування та практичної підготовки «Кар'єрний хаб» та відділ профорієнтаційної роботи та маркетингу відповідно до річного плану заходів здійснює аналіз динаміки індексу (%) працевлаштування за спеціальністю або на посади, що вимагають наявності вищої освіти випускників кожної освітньої програми, які навчалися за кошти загального фонду фінансування/кошти фізичних або юридичних осіб.

Ключовим компонентом внутрішньої системи якості освіти є кадрова політика забезпечення Академії науково-педагогічними працівниками, необхідними для реалізації освітніх компонентів, передбачених освітньою програмою на відповідному рівні вищої освіти, згідно з вимогами Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності. Моніторинг відповідності наукового та професійного рівнів науково-педагогічних працівників Ліцензійним умовам провадження освітньої діяльності здійснюється постійно відділом акредитації та ліцензування

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

паралельно з перевіркою якості проведення навчальних занять науково-педагогічними працівниками, яку моніторить лабораторія моніторингу якості освіти.

Конструктивну роль відіграє моніторинг процесу підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників, аналіз результатів оцінювання науково-педагогічних і педагогічних працівників та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному вебсайті Академії.

Ще одним важливим компонентом забезпечення якості освіти є підтримання наявності ресурсів для організації освітнього процесу. До нього входять аналіз забезпечення освітнього процесу приміщеннями навчального та іншого призначення, моніторинг стану соціально-побутової інфраструктури та розроблення заходів щодо її покращення, аналіз забезпеченості навчальних (наукових) лабораторій (кабінетів) устаткуванням, обладнанням, сучасними приладами, моніторинг оснащеності науково-педагогічного та допоміжного персоналу комп'ютерними робочими місцями, комп'ютерною і мультимедійною технікою, стан локальної комп'ютерної мережі, можливість доступу до мережі Інтернет, аналіз наявності та якості навчальних видань на різних носіях (підручники, посібники, конспекти лекцій, методичні вказівки, рекомендації, у т.ч. електронні, тощо). А в умовах воєнного стану та дистанційного навчання, важливим стає наявність укриттів та єдиної цифрової платформи для дистанційного навчання.

Тож поруч із вищеокресленими завданнями постає мета забезпечення інформаційних систем для ефективного управління освітньою діяльністю, яке полягає в успішному функціонуванні єдиної інформаційної системи управління як програмно-апаратного комплексу, що визначає основні функції роботи з документами та базами даних в електронному вигляді з використанням хмарних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення та сервісів MS Office 365. Не менш важливим є аналіз відповідності системи організації навчального процесу з використанням дистанційних технологій потребам провадження освітньої діяльності відповідно до чинного законодавства. Так, в Академії для підвищення ефективності управління освітнім процесом впроваджені та активно ведуться роботи з переведення функцій інформаційної системи СИГМА на базу корпоративного хмарного середовища MS Office 365.

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

Проблема номер один сьогодні – карантин та війна, які загнали вищу освіту в дистанційне навчання. Навчання з використанням дистанційних технологій – одне з непростих випробувань не лише для студентів, а й викладачів. Думки фахівців щодо результативності нововведень різняться: одні вважають, що дистанційне навчання розширює можливості здобуття освіти, інші переконані, що така альтернатива ніколи не замінить очного формату. Навчання з використанням дистанційних технологій, завдяки такому глобальному явищу, як Інтернет, охоплює широкі прошарки суспільства та стає найважливішим фактором його розвитку. Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуального (каналу) класу. Потенціал дистанційних технологій оцінюється високо. Під час карантинних обмежень та воєнного стану навчальний процес у всіх закладах освіти проходить у дистанційному режимі. Викладачі інтенсивно працюють, підвищують свій професійний рівень, щоб не стояти на місці, рости, розвиватися, надавати якісні освітні послуги навіть у таких умовах. Переконалися, що працювати дистанційно нелегко. Нічим не можна замінити справжнє спілкування як викладача зі студентами, так і між собою. Живе пояснення матеріалу, коли бачиш очі студента, не замінює навіть найкраще та інформативне відео.

Проте варто відзначити, що дистанційне навчання має кілька переваг.

- Доступність навчальних матеріалів. Доступ до всієї необхідної літератури та завдань, студент отримує навчальні матеріали електронною поштою або через мобільні додатки. Зникає проблема нестачі чи відсутності підручників, навчальних посібників чи методичних розробок.

- Можливість навчатися в темпі, який зручний студентові. Не обов'язково навчатися в тому самому темпі, що й інші. Студент завжди може повернутися до вивчення більш складних питань, кілька разів вивчати лекції, перечитати листування з викладачем, а вже відомі йому теми може пропустити. Головне – успішно і вчасно проходити атестації, виконувати роботи та складати тести в онлайн-режимі.

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

- Можливість навчатися в будь-якому місці. Студенти можуть вчитися, не виходячи з дому, перебуваючи в будь-якому місті, селі. Щоб приступити до навчання, необхідний лише комп'ютер із доступом до Інтернету.

- Можливість навчатися у будь-який час. Студент, який навчається дистанційно, може самостійно вирішувати, коли і скільки часу йому приділяти на вивчення матеріалу. Він будує для себе так званий індивідуальний графік навчання.

- Навчання без відриву від іншої діяльності, роботи чи хобі. Для дистанційного навчання зовсім не обов'язково брати відпустку на основному місці роботи (студенти заочної форми навчання), кидати займатися улюбленою справою чи обмежувати себе в чомусь.

- Мобільність. Зв'язок із викладачами здійснюється різними способами: телефоном, електронною поштою, через мобільні додатки.

- Навчання в спокійній обстановці. Атестація студентів дистанційного навчання проходить у формі онлайн-тестів. Тому студенти мають менше причин для хвилювань. Виключається можливість суб'єктивної оцінки: на систему, яка перевіряє правильність відповідей на питання тесту, не вплине успішність студента з інших предметів та інші чинники.

- Індивідуальний підхід. При традиційному навчанні викладачеві досить важко приділити необхідну кількість уваги всім студентам групи, підлаштуватися під темп роботи кожного. Використання дистанційних технологій сприяє організації індивідуального підходу. Крім того, що студент сам обирає собі темп навчання, він може оперативно отримати у викладача відповіді на питання, що виникають під час заняття.

З перерахованих вище переваг можна зробити висновки, що дистанційна форма навчання дає нові можливості для підготовки студентів, головне – їх бажання. Але визначимо й деякі недоліки такої системи освіти.

- Необхідна сильна мотивація. Практично весь навчальний матеріал студент-дистанційник засвоює самостійно. Це вимагає достатньої сили волі, відповідальності й самоконтролю.

- Проблема ідентифікації студента. Наразі найефективнішим способом простежити за тим, чи студент самостійно складав тести,

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

виконував завдання, не списував і т. д., є відеоспостереження, що не завжди можливо.

- Необхідно мати якісний Інтернет-зв'язок, сучасний комп'ютер або ноутбук, смартфон.

- Необхідно вміти працювати із сучасними комп'ютерними програмами, оволодіти навичками написання есе та інших письмових робіт, тому що тести не завжди показують реальні знання.

- Дистанційне навчання не розвиває комунікабельність студента. У дистанційному навчанні особистий контакт студентів один з одним і з викладачами мінімальний, а то й цілком відсутній. Тому така форма навчання не підходить для розвитку комунікабельності, впевненості, навичок роботи в команді.

- У студента немає можливості порівнювати проміжні результати свого навчання та інших студентів, причому порівнювати «живцем»: при роботі біля дошки, виступах на конференціях тощо.

- Відсутність поруч людини, яка подає матеріал з емоційним забарвленням, що впливає на ступінь його розуміння.

- Для викладача при аудиторному веденні заняття важливо відчувати, наскільки студенти розуміють матеріал (за їхніми поглядами, запитаннями, що ставляться, за відповідями на ці запитання), й оперативно скорегувати навчальний процес: ще раз повторити складні моменти, дати додаткові роз'яснення з деяких питань, змінити темп викладу. При дистанційному навчанні такий зв'язок втрачається.

- У студентів є спокуса і достатньо можливостей для «несамостійного» навчання, а викладачу складно виявити порушення академічної доброчесності.

- Для Академії та викладачів введення дистанційного навчання пов'язане з додатковими матеріальними витратами: технічне оснащення, програмно-технічні засоби, підготовка спеціальних кадрів тощо.

Так, дистанційна освіта – непроста річ. Це окремий вид навчання, це філософія, методологія, психологія, навчання та викладання. Усе необхідно ґрунтовно вивчити, розробити, постійно вдосконалювати, як подавати матеріал, які засоби допомоги й самоконтролю. Розробити віртуальні лабораторії. Підібрати висококваліфікованих спеціалістів із

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

сфери ІТ-технологій, які допомагатимуть викладачам із певних дисциплін створювати відповідні онлайн-курси. І, мабуть, зрозуміти найголовніше, що дистанційне навчання тільки для самодисциплінованих, мотивованих, чесних, насамперед із собою та своєю совістю, студентів, які хотіли б навчатися без хитрувань.

Важливою складовою для внутрішньої політики якості освіти є забезпечення публічності та прозорості інформації стосовно освітньої діяльності. Тут має місце вчасне розміщення на вебсайті ПДАБА інформації, яка підлягає обов'язковому оприлюдненню відповідно до вимог Законів України "Про освіту" та "Про вищу освіту", моніторинг відповідності наповнення інформаційних ресурсів Академії, факультетів та кафедр критеріям оцінювання якості освітньої програми НАЗЯВО, оприлюднення інформації щодо пропонованих програм підготовки, очікуваних результатів, кваліфікацій, процедур викладання, навчання та оцінювання результатів тощо. Забезпечення публічності інформації не лише про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації, що наявні в Академії, а й про всі напрямки діяльності ПДАБА.

Конструктивними для якості освітньої діяльності, на нашу думку, є заходи, які позитивно впливають на імідж Академії в цілому. Так, важливим і необхідним в умовах сьогодення є розміщення інформації про заходи Академії та структурних підрозділів на офіційному вебсайті ПДАБА, на вебсайтах структурних підрозділів; моніторинг інформаційного простору щодо діяльності Академії.

Таким чином, тільки якісна освіта може бути конкурентоспроможною та привабливою, здатна сформувати компетентності, затребувані суспільством і ринком праці, сприяти формуванню довіри між різними групами суб'єктів і зацікавлених сторін (тобто стейкхолдерів вищої освіти).

За якими параметрами слід визначати якість освіти, що надається?

Для студентів, як споживачів освітніх послуг, якість вищої освіти полягає у задоволенні від процесу здобуття освіти, якості академічних і неакадемічних послуг, а також у можливості працевлаштування, здатності конкурувати на ринку праці.

Для працедавців – споживачів результатів, набутих від освітніх послуг і продуктів, – якість вищої освіти означатиме задоволення

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

їхнього попиту на кваліфікованих працівників, озброєних необхідними компетентностями.

Для викладацького складу – оцінювання процесів, тобто ключових видів, напрямів й аспектів освітньої діяльності, як-то викладання, дослідницька діяльність, академічне врядування, міжнародне співробітництво тощо.

Все це на теперішньому етапі підлягає самооцінюванню й визначенню пріоритетів у нашій діяльності задля підвищення конкурентоспроможності випускників ПДАБА на ринку праці, подальшого формування позитивного іміджу Академії серед споживачів освітніх послуг, підвищення рівня задоволеності академічної спільноти освітнім процесом.

Отже, формуючи внутрішню систему якості освіти ЗВО та оцінюючи якість вищої освіти в контексті соціальної відповідальності ЗВО, необхідно для кожного з вищезгаданих компонентів, що утворюють механізм оцінювання (знання, стейкхолдери, процеси і результати освітньої діяльності), виявити маркери, які свідчатимуть про соціальну значущість освітніх програм та наукових досліджень, позитивний вплив суспільно-орієнтованих дослідницьких проектів, соціально відповідальне ставлення до співпраці з бізнесом, активну громадянську позицію студентів і викладачів. Всі вищезазначені елементи повинні тісно взаємодіяти, утворюючи систему механізмів формування якості освітньої діяльності ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Берека В. С. Актуальні проблеми управління освітою / В. С. Берека, І. М. Щоробура. – Хмельницький : Вид-во ХГПА, 2006. – 147 с.
2. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентісного підходу в педагогіці / І.Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2009. – №2. – С. 26-31.
3. Вища освіта України в умовах трансформації суспільства: стан, проблеми, тенденції розвитку, 2012-2017 рр. : наук.-допом. бібліогр. показч.; НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Ін-т вищ. освіти: Вип. 3; за наук. ред. Рогова П. І. – К. : Нілан-ЛТД, 2018. – 663 с.
4. Данилишин Б.М. Формування нової парадигми підготовки кадрів у контексті інтеграції України в світову економічну систему / Б.М. Данилишин, В.І. Куценко // Україна: аспекти праці. – 2004. – №4. – С. 14-18.
5. Енциклопедія сучасної України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/>.

Розділ 1
**ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ**

6. Закон про вищу освіту. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> .

7. Козар Т.П. Сучасна парадигма формування освітньої політики держави в Україні / Т. П. Козарь // Економіка та держава. – 2019. – №7. – С. 110-112.

Віктор ГЛАДУШ
*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри спеціальної та лікувальної педагогіки,
Католицький університет в Ружомберку (Словаччина)*
<https://orcid.org/0000-0001-5700-211X>

ІНКЛЮЗИВНІ ЦІННОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Дослідженням ставилася мета здійснити аналіз формування та розвитку змісту інклюзивних цінностей, на ґрунті яких будується освітній процес закладів вищої освіти України. Уточнено понятійно-категоріальний апарат проблематики. Розкрито здобутки та актуальні проблеми щодо забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти громадянам України. Охарактеризовано основні напрями організаційних заходів структурних підрозділів закладів вищої освіти та їхню сутність щодо супроводу здобувачів вищої освіти з інвалідністю. Висвітлено інноваційний досвід створення інклюзивного освітнього середовища в одному із закладів вищої освіти Словацької республіки. Наголошується, що отримання вищої освіти особами з обмеженими можливостями здоров'я є досить вагомим кроком в їхній успішній реабілітації та є однією із важливих умов у досягненні ними головної мети – успішної соціалізації. Для цього потрібна цільова та системна діяльність колективів вищих закладів освіти.*

***Ключові слова:** вища освіта, особа з особливими освітніми потребами, студенти з інвалідністю, інклюзивне навчання, інклюзивні цінності.*